

recenzije ■ *recensions* ■ *recensiones*

Nikola HOHNJEC, *Riječ bijaše ljudima svjetlo. Hermeneutika i biblijska teologija*, Glas Koncila, Zagreb, 2012., 480 str.

Knjiga pod ovim simboličnim i lijepim naslovom, vrlo solidno tehnički opremljena i ugodna za čitanje, predstavlja svojevrsan presjek jednog dijela znanstvenog djelovanja i pisanja profesora biblijskih znanosti Nikole Hohnjeca, jer predstavlja radove koje je već ranije objavljivao, ali ih je sada sabrao, doveo u međusoban sklad i stavio pred čitatelje u obliku zanimljive i korisne biblijsko-teološke knjige.

Ako krenemo od samoga naslova knjige, uočiti ćemo da knjiga kruži oko Riječi i ljudi kojima je ta Riječ upućena i kojima je bila, ali bi i dalje trebala biti, svjetlo na putu života. »Riječ kao svjetlo« sintagma je puna metaforičnog značenja: nije to bilo kakva riječ, nego Božja riječ koja ljudima osvjetljuje život ili pokazuje put prema istinskom smislu života. Ona je Svjetlost života, Svjetlost svijeta.

U podnaslovu autor pobliže određuje da je posrijedi hermeneutika kao ključ čitanja i tumačenja Riječi te da autor ide i prema izvjesnom sažimanju pojedinih tema u biblijsko-teološku poruku. Kao što je razvidno iz naslova, knjiga je postavljena vrlo široko, a to znači da obuhvaća ne samo Stari zavjet nego, isto tako, da ga otvara Novomu zavjetu te da na taj način povezuje obje poruke u jednu: *da je Božji Logos svjetlo ljudima*. Knjiga s

jedne strane informira o bitnim spoznajama koje treba znati, a s druge formira i otvara nova obzorja života, obasjavajući ih novim svjetlom koje sjaji kako iz starozavjetnih tako i iz novozavjetnih spisa u otužnu svakidašnjicu.

Strukturalno se knjiga sastoji iz triju, otprilike jednakih cjelina koje stoje u međusobnom odnosu. Prva cjelina, sastavljena od četiri dijela, naslovljena je *Biblijska hermeneutika: Biblija u Crkvi* (7-85). Druga i središnja, i opsegom nešto veća, nosi naslov *Starozavjetna priprema i rast* (86-261). Treća i završna cjelina imenovana je *Kršćanski ideal i punina* (262-423). Knjiga ima navedenu svu korištenu literaturu, popis biblijskih imena, popis autora i popis biblijskih mjesta. Iz toga je razvidno da je knjiga opskrbljena svim dodatnim pomagalicama koja ima dobra znanstvena knjiga. Usto knjiga ima i podnožne bilješke, one najosnovnije kako se ne bi opteretio tekst te kako bi bio što čitljiviji i razumljiviji za čitatelja. Treba također pripomenuti da je razdioba na manje jedinice u knjizi spretno napravljena tako da su velike cjeline razbijene na manje, ne samo radi optičkog dojma nego i funkcionalno, kako bi se lakše čitalo i razumijevalo tekst knjige.

Ako pogledamo malo detaljnije svaku od pojedinih cjelina, uočiti ćemo da se u prvoj obrađuje hermeneutički pristup Bibliji unutar Crkve. Hohnjec ishodi u svom izlaganju od povezanosti liturgije i Biblije tvrdeći kako se Biblija rodila iz liturgije te je stoga itekako važna za liturgiju. Nastanak biblijskih spisa Staroga zavjeta vezan je istina uz povijesne događaje, ali su kasnije nakon ulaska u Obećanu zemlju bili povezani s poljodjelskim blagdanima. Tako se Ruta čitala za Blagdan Pedesetnice, Pjesma nad pjesmama za Blagdan Pashe, a Knjiga o Esteri za Blagdan Purima.

Nastanak Biblije, naglašava Hohnjec, zbivao se u tri osnovna elementa ili tri stupnja. Prva predaja je usmena ili zapisana u kojoj se prepoznaje neki klan ili pleme, a uz njih se vežu pojedini važni likovi (Abraham, Izak, Jakov itd.). Drugi stupanj stvaranja kanona sastoji se zapravo u reлектiri prvotnih događaja u novim povijesnim okolnostima. Konačno, kanon je oblikovan i svijesću naroda o vlastitom izabranju i posebnoj ulozi izraelskog naroda među drugim narodima.

Hohnjec potom govori o sakramentalnosti Božje riječi zapisanoj ili usmeno prenošenoj, koja je postala temeljem izraelskog naroda, ali i vjerske zajednice u narodu. Tu prvotnu zadaću biblijske poruke preuzela je novozavjetna Crkva koja je osobito bila osjetljiva na Sveto pismo kao izvor i nadahnuće života. No, sada je u novim okolnostima starozavjetna poruka čitana u novoj opciji

Isusa Krista, koji postaje ne samo središte objave nego i hermeneutički ključ čitanja kako starozavjetne tako i novozavjetne objave. U recepciji Biblije kroz povijest Hohnjec daje vrlo važne spoznaje ističući pritom važne crkvene oce i teologe koji su pridonijeli štovanju i tumačenju Biblije, osobito kad je u pitanju bio odnos Staroga zavjeta i Novoga zavjeta (*»quod in Vetere latet in Novo patet«*, Augustin). Veliku ulogu u čuvanju, štovanju i prepisivanju Biblije imali su svakako monasi.

U kasnom srednjem vijeku, osobito s Lutherom, budi se novo zanimanje za Bibliju, ali sada kao za kritičkim izvorom, osobito u odnosu prema Crkvi i njezinoj hijerarhiji. Ipak, Luther i njegovi sljedbenici pokrenuli su i u Katoličkoj crkvi interes za Bibliju. Racionalizam i moderna inaugurirali su povijesne metode u istraživanju biblijskoga teksta te su se na taj način rodile moderne povijesno-kritičke metode. No, kao druga krajnost toga povijesno-kritičkoga hermeneutičkog pristupa Bibliji bio je onaj fundamentalistički koji je shvaćao biblijsku poruku mjerodavnom porukom za sva područja života.

Na kraju toga vrlo informativnog i vrlo korisnog dijela, u kojem Hohnjec govori o pristupu prema Bibliji različitih Crkvi, nalazi se pregledni osvrt na potrebu nove evangelizacije danas. Novost je u obradi toga dijela u tome što Hohnjec vidi novu evangelizaciju u vraćanju onim temeljnim postavkama Biblije, ali u novim i promijenjenim okolnostima.

U drugom dijelu knjige naslovljenom »Starozavjetna priprema i rast«

Nikola Hohnjec prelazi sa širega područja Biblije na ono uže – starozavjetno, koje zapravo priprema vrhunac u novozavjetnoj poruci Isusa Krista. U svom izlaganju Hohnjec počinje od temeljnoga starozavjetnog lika vjere – od Abrahama. No on ne kreće od starozavjetnih tekstova pa da ih dovodi u vezu s novozavjetnima, nego ishodi od novozavjetnih u kojima se spominje Abraham, a to su prije svega rodoslovlja (Mt 1,1-2.17; Lk 3,34: 1,73). Hohnjec ističe da je »Matej htio vizualno predstaviti apstraktnu istinu. On iz tradicije govori o biološkome Josipovu očinstvu glede Isusa. To rodoslovlje potječe iz vremena kada se naglašavalo Mesijino tjelesno rođenje i Josipovo biološko očinstvo, posebno povezano s Davidom (Rim 1,3; Dj 13,32-34)« (str. 93). Hohnjec zaključuje da je rodoslovlje kod Mateja umjetna tvorevina koja želi pokazati da je Isus obećani Mesija.

Kod Luke rodoslovno stablo ne seže samo do Abrahama nego do Adama pa je prema tomu Isus ne samo Mesija za Židove nego je i spasitelj cijeloga svijeta, jer Luka ide do početka čovječanstva.

U nastavku izlaganja Hohnjec se okreće prorocima koji pripremaju dolazak Mesijin i tako otvaraju starozavjetnu poruku. Tu obrađuje alegoriju o Gospodnjem vinogradu (Iz 6), usporedbu o teologiji Božje riječi (Iz 55), izlaže teologiju svjetla (Iz 60), simboličke radnje proroka: novi i istrunuli pojas (Jr 13), razbijanje vira (Jr 18), opisuje simboliku jarma (Jr 27 – 28), kupovinu njive (Jr 32), Boga kao pastira (Ez 34), oživljavanje suhih kostiju (Ez 37),

teološku simboliku braka (Hoš 1 – 3) te potom govori o vjeri biblijskih mudraca iz Knjige Mudrih izreka i Knjige Sirahove te o vjeri Joba i Rute. Nakon toga Hohnjec obrađuje etičku dimenziju proročkoga djelovanja. Na kraju toga drugog dijela knjige Hohnjec razlaže simboliku svjetlosti u Knjizi proroka Izaije i na taj način čini logičku prenosnicu prema trećem dijelu knjige.

U trećem dijelu knjige pod nazivom »Kršćanski ideal i punina« Hohnjec zakoračuje u Novi zavjet označavajući simboliku svjetla iz Starog zavjeta kao ostvarenu u punini u djelima, propovijedanju i u osobi Isusa Krista. Hohnjec na str. 269 piše: »Svjetlost i život čine jedinstvo. Biti u svjetlosti pretpostavlja ljubav prema bližnjemu (1 Iv 2,9-11). Jer bit je života ljubav, ljubav koja se dariva. Ta ljubav ima uzor u Ocu Nebeskomu, koji se dariva. Prvo se dariva sam Bog. Evanđelja su objava dara Božje slave.« Stoga je Isus – kaže Hohnjec – u svojoj osobi svjetlost potrebitima, ugroženima, potlačenima, grešnima – u jednoj riječi: Isus je Svjetlost svijeta (Mt 5,14-16).

Nakon toga Hohnjec izlaže odsjaj tog Isusova svjetla na život: Isus zabranjuje suditi drugima, a s druge strane potiče učenike na ispravljanje (Mt 7,1-5). Drugi odsjaj toga novog svjetla vidi Hohnjec u molitvi zajednice koja se nalazi u procjepu između tradicije i nevolje (Dj 4,23-31). Na temelju toga teksta Hohnjec raspravlja o važnosti molitve, osobito molitve u zajednici.

U tom dijelu svoje knjige Hohnjec obrađuje i novozavjetnu viziju braka i iskušanja u kojima se danas brak i bračna zajednica nalaze te ukazuje na probleme suvremene obitelji iz biblijske, novozavjetne perspektive ističući osobito važnost sakramentalnosti braka, na čemu osobito ustrajavaju novozavjetni spisi. Hohnjec ne ostaje samo na teoretskom izlaganju o vrijednosti i svetosti braka nego također daje i biblijske pastoralne smjernice o braku i obitelji.

Navezujući se na brak i obitelj, Hohnjec ne zaobilazi temeljnu zapovijed i Staroga i Novoga zavjeta: ljubav prema bližnjemu. Pritom naglašava osobito njezinu društvenu dimenziju koja se ostvaruje kroz karitas ljudskih odnosa, i u Crkvi i izvan Crkve. Ostvarivanje djelotvorne ljubavi Hohnjec vidi s pravom u ranoj Crkvi, ali i u Crkvi tijekom stoljeća, gdje je ona više ili manje pokazivala svoju socijalnu osjetljivost.

Zadnji dio svoje knjige Hohnjec je posvetio i zadnjem djelu Novoga zavjeta – Knjizi Otkrivenja za koju je autor stručnjak jer je o njezinoj tematici pisao svoj doktorski rad. Naravno da je bilo potrebno reći nešto o književnoj vrsti i duhovnom pokretu iz kojeg je iznikla Knjiga Otkrivenja – a to je apokaliptika. Božje sveobuhvatno djelovanje opisano je kao novo stvaranje koje doseže svoj vrhunac u Novome Jeruzalemu. Tako Novi Jeruzalem kao ljudsko i Božje djelo ostaju ideal prema kojemu ide sve stvoreno.

Knjiga Nikole Hohnjeca *Riječ bijaše ljudima sojetlo. Hermeneutika i biblijska*

teologija predstavlja skup brojnih tema kojima se Hohnjec tijekom godina intenzivno bavio. Autor ih je sakupio, logički povezao i dao na uvid javnosti i čitateljstvu. Ma koliko god se činilo da pojedine teme ne bi trebale ulaziti u naslov knjige, to je ipak samo varljiv dojam. Dublji uvid u strukturu knjige i u opću poveznicu odnosa prema Bibliji, otvorenost Staroga zavjeta i njegovo upućivanje u Novi zavjet kao puninu i ispunjenje, kao i u pojedine teme povezane simbolikom svjetlosti kao egzistencijalne rasvjetiteljice puta u budućnost – sve to daje knjizi koherentnu strukturu i čini je smislenom i logički povezanom cjelinom i time opravdava njihovo uvrštenje u knjigu.

Knjiga je veoma informativna, osobito u svome prvom dijelu, formativna u teološkom i praktičnom smislu u drugome i trećem dijelu, tako da će mnogi čitajući ovu knjigu, svatko na svoj način, moći doći na svoje. Knjiga se čita lagano, jezik i diskurs su razumljivi, pa knjigu – iako se temelji na znanstvenim istraživanjima – može razumjeti i širi krug čitatelja koje Biblija zanima i od koje, kao od Božje riječi, žive.

Božo Lujčić